

Skjemainformasjon

Skjema	Søknadskjema ABM-utvikling (bokmål)
Referanse	291864
Innsendt	15.10.2009 15:54:58

Opplysninger om søker

Søker	
Navn på organisasjonen	Nasjonalt medisinsk museum / Norsk Teknisk Museum
Institusjonens leder	Hans Weinberger
Postadresse	Kjelsåsveien 143
Postnummer / Poststed	0491 Oslo
Tlf. til organisasjon	22796000
Prosjektets kontaktperson	Ellen Lange
Tlf. til kontaktperson	22796021
E-post til kontaktperson	ellen.lange@tekniskmuseum.no
Nettside	http://www.tekniskmuseum.no
Org. Nr	

Opplysninger om prosjektet

Prosjekt

Søknaden gjelder Møteplasser for kunnskaps- og kulturformidling

- ☒ prøver ut nye former for kommunikasjon og formidling i et abm-perspektiv
- ☒ vektlegger dialog, brukermedvirkning og sosiale teknologier
- ☒ stiller spørsmål og sporer til debatt
- ☒ legger til rette for kulturmøter

Tittel på prosjektet Sanatoriefolk

Sammendrag av prosjekt

Prosjektet søker å involvere marginaliserte stemmer i samfunnet, og å fortelle norsk tuberkulosehistorie på en mer nyansert og kritisk måte enn hva som tradisjonelt har vært gjort, ved å ta utgangspunkt i sanatoriene og de som var der. Innsamling og formidling av muntlig kildemateriale vil være sentralt i metoden. Prosjektet bygger på hot spot-utstillingen Vonde minner og katalogen Santoriebarn som ble produsert ved Nasjonalt medisinsk museum i 2008.

Prosjektbeskrivelse

Høsten 2008 åpnet hot spot-utstillingen "Vonde minner fra Grefsen Barnesanatorium 1951-54" ved Nasjonalt medisinsk museum. Kjernen i utstillingen var en film der de tidligere tuberkulosepasientene Arild Sømo og Einar Måseide fortalte om sine opphold på Grefsen Barnesanatorium. De to fortalte om svært streng disiplin, om tvangsmating, fastreiming, innesperring og juling. Sømo fortalte også om seksuelle overgrep. På åpningsarrangementet for utstillingen grep flere tidligere sanatoriepasienter mikrofonen. En fortalte at hun hadde kastet opp da hun leste om utstillingen i avisen, fordi egne vonde minner trengte seg på.

Utstillingen fikk mye oppmerksomhet fra mange hold – både museer, medisinske miljøer og fra mennesker med egne erfaringer fra sanatorieopphold. Og ikke minst i pressen. Den var tema for et 20-talls oppslag i riksdekkende medier og for et temanummer i Tidsskrift for den norske legeföreningen. Katalogen Sanatoriebarn, der 13 tidligere sanatoriepasienter er portrettert tok utgangspunkt i utstillingen. Vi har i alt blitt kontaktet av rundt femti personer som selv har vært på sanatorium. Mange

beskriver opplevelse av fortielse, skyld og skam. Sanatorieoppholdet var noe det ikke skulle snakkes om.

* * *

Fra andre halvdel av 1800-tallet og fram til over midten av 1900-tallet sto kampen mot tuberkulosen helt sentralt innenfor folkehelsearbeidet i Norge. Perioden er blitt kalt sanatorieæraen. I 1950 var det 13 offentlige og private tuberkulosesanatorier med 1520 sengeplasser i Norge. Videre fantes 96 tuberkulosehjem med noe over 3000 sengeplasser. Ved tre kysthospitaller var det 385 plasser og for øvrig var noe over 500 plasser på andre sykehus og institusjoner reservert for tuberkulose. Til sammen var det altså nesten 5500 institusjonsplasser for tuberkulose. De fleste tuberkulosesengene var for voksne pasienter. Barn var imidlertid innlagt ved flere av sanatoriene og hjemmene. Ved de tre kysthospitalene, Stavern, Hagevik og Tromsø, var en relativt stor del av pasientene barn. Oslo sanitetsforenings barnesanatorium på Grefsen i Oslo var forbeholdt barn. Det fantes tre spesielle hjem forbeholdt barn. Det var Åsebråten barnesanatorium i Østfold og Trondhjem Legeforenings to tuberkulosehjem for barn, Nylenne og Kleivan, i Nord-Trøndelag.

I løpet av 1950-årene ble det samlede tallet på tuberkulosesenger redusert til omtrent det halve, til ca 2700 senger. Omkring 1970, da barnesanatoriet på Grefsen ble nedlagt, var det ca 700 sengeplasser igjen. Deretter gikk tuberkulosen og pleieinstitusjonene i noen grad i den offentlige glemmeboka, sanatorieæraen var over. I midlertid har svært mange kvinner og menn minner fra tuberkuloseinstitusjonene, etter å ha vært innlagt selv eller etter å ha hatt søsken, mor eller far eller andre pårørende på institusjonene. Tuberkulosehistorien er derfor en nær historie for svært mange i dag. Og den peker på sentrale problemstillinger knyttet til forståelsen og "rekkevidden" av sjukdomsopplevelser og -erfaringer og hvordan disse preger enkeltpersoner og familier, i øyeblikket og senere.

* * *

Helse- og omsorgsdepartementet behandlet tidligere i år spørsmålet om erstatning til sanatoriebarne. Det konkluderte i august med at historiene syntes å være for forskjellige til å danne grunnlag for å igangsette en større offentlig granskning med formål å utrede spørsmålet om en generell erstatning. Departementet baserte sin konklusjon på katalogen Sanatoriebarne. Departementets argumentasjon er interessant, ikke minst ettersom "forskjellighet" nettopp var hovedpoenget i utvalget av personer som ble portrettert i katalogen. Den er samtidig et vesentlig bidrag til at vi ønsker å arbeide videre med problemstillingene som ble reist i "Vonde minner" og i Sanatoriebarne. Gjennom utstillingen og det videre dokumentasjons- og formidlingsarbeidet i prosjektet satte museet søkelyset på en sentral historisk problemstilling og kom til å gripe direkte inn i mange menneskers liv og historie. På bakgrunn av dette ønsker vi spesielt å undersøke nærmere grunnlaget for departementets tilrådinger omkring spørsmålet om erstatninger. Videre utgjør den store oppmerksomheten prosjektet fikk, og de mange henvendelsene vi har fått og fortsatt får fra mennesker med erfaringer fra tuberkulosesanatoriene, en vesentlig motivasjon for å arbeide videre med problemstillinger som ble reist av "Vonde minner" og Sanatoriebarne.

Sentrale mål i fortsettelsen er å foreta en mer systematisk behandling av de innsamlede beretningene som allerede finnes (blant annet av det materialet tuberkulosehistoriker Dag Skogheim har samlet inn) og å sette søkelyset også på ansatte og pårørende i tillegg til pasientene.

Det er også et mål å følge opp de menneskene vi har vært i kontakte med så langt. Hvordan opplevde de prosjektet, og det å være involvert i det? Har prosjektet fått noen konsekvenser for dem personlig?

* * *

Vi søker med dette om midler til prosjektet "Sanatoriefolk" som et BRUDD-prosjekt og en frittstående oppfølging av "Vonde minner" og Sanatoriebarne. Prosjektet er et

samarbeid mellom Nasjonalt medisinsk museum, Bymuseet i Bergen og Universitetsbiblioteket i Tromsø.

Dag Skogheims tuberkulosemateriale, som oppbevares ved Universitetsbiblioteket i Tromsø, omfatter blant annet ca 200 digitaliserte lydopptak med mennesker som har arbeidet ved sanatorier, vært pasienter eller som på annen måte har tilknytning til sanatoriene. Det foreligger også omlag 50 intervjuer som ikke er digitalisert. Videre finnes det en større samling ikke-ordnede fotografier. Det er et selvstendig mål for prosjektet å gjøre dette materialet tilgjengelig for publikum. Videre vil det være et sentralt mål å foreta en generell gjennomgang av Skogheims materiale. Ikke minst for å lete etter tendenser og mønster som ikke framkom i forbindelse med arbeidet med Sanatoriebarn (og som heller ikke departementet mente å se). Vi vil fortsette vårt samarbeid med Dag Skogheim i gjennomgangen og tilgjengeliggjøringen av dette materialet.

Vi ønsker også å foreta innsamling av nye beretninger. I utgangspunktet ønsker vi å konsentrere oss om institusjonene Grefsen barne- og folkesanatorium i Oslo og Kysthospitalet Hagevik i Bergen. Vi vil gjøre dypintervjuer med et utvalg tidligere ansatte og pårørende, i tillegg til pasienter. Vi vil dokumentere intervjuene ved å gjøre filmopptak – i den grad det er mulig tatt opp på det aktuelle sanatoriet.

I dette arbeidet vil vi blant annet samarbeide med et svensk historikernettverk som arbeider med sanatorier og andre behandlingsinstitusjoner. Nettverket administreres av dosent Motzi Eklöf ved Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet.

Vi vil også samarbeide med journalist Jenny Sandvig i Aftenposten. Vi samarbeider med henne i forbindelse med "Vonde minner" og Sanatoriebarn. Hun har dessuten gjort et større selvstendig arbeid med å samle ytterligere dokumentasjon og intervjuer tidligere pasienter.

Prosjektet vil i første omgang produsere en nettutstilling, der sanatoriefolk og -historier presenteres gjennom filmmateriale, tekst og fotografier og der spørsmålet om ettertidens forståelser – og ansvar – diskuteres. Det vil også være ønskelig å knytte en blogg til utstillingen. En viktig inspirasjonskilde til nettsiden, både hva gjelder faglig tilnærming og konkret utforming er David Lynch's intervjuprosjekt og -nettside (<http://interviewproject.davidlynch.com/>)

* * *

Prosjektet vil søke å få mennesker med personlige erfaringer fra norske tuberkulosesanatorier i tale. I tillegg henvender prosjektet seg til ulike medisinhistoriske, kulturhistoriske og museumsfaglige miljøer og til et allment publikum. Erfaringene fra "Vonde minner" og Sanatoriebarn viste som nevnt at tuberkulosehistorien er en nær og nærværende historie for store deler av Norges befolkning. Om man ikke har vært på sanatorium selv, enten som pasient, pårørende eller ansatt, har svært mange et forhold til temaet gjennom å ha hatt foreldre, søsken, familie, naboer eller venner og kjente som har vært nærmere engasjert innenfor området.

Framdriftsplan

Framdriftsplan for hele prosjektperioden

Startdato 01.01.2010

Sluttdato 30.12.2010

Aktivitetplaner

Tittel	Fra dato	Til dato
Gjennomgang/systematisering av materiale	01.01.2010	01.09.2010
Research	01.01.2010	01.05.2010
Innhenting av nytt materiale/intervjuer	01.04.2010	01.09.2010
Redigering, annen utstillingsproduksjon	01.08.2010	19.10.2010
Åpning av nettutstilling	20.10.2010	20.10.2010
Markedsføring og videre oppfølging	01.10.2010	30.12.2010

Andre opplysninger/kommentarer om framdrift-/aktivitetsplan.

Samarbeidspartnere

Har du en samarbeidspartner? Ja

Samarbeidspartner 1

Navn Bymuseet i Bergen
Formell avtale? Ja
Postadresse Postboks 4052 Dreggen,
Postnr / Poststed 5835 Bergen
Kontaktperson Sigurd Sandmo
Tlf. til kontaktperson 55961891
E-post til kontaktperson sigurd.sandmo@bymuseet.no
Bidrar til gjennomgang av eksisterende intervjumateriale. Bidrar til innhenting av nytt stoff og gjennomføring av nye intervjuer, primært fra Kysthospitalet i Hagevik. Deltar i utviklingen og produksjonen av nettutstillingen.

Samarbeidspartner 2

Navn Universitetsbiblioteket i Tromsø
Formell avtale? Ja
Postadresse Universitetsbiblioteket i Tromsø
Postnr / Poststed 9037 Tromsø
Kontaktperson Johanne Raade
Tlf. til kontaktperson 77645121
E-post til kontaktperson johanne.raade@uit.no
Bidrar til gjennomgang, systematisering, digitalisering og formidling av eksisterende intervju- og fotomateriale. Deltar i utviklingen og produksjonen av nettutstillingen.

Samarbeidspartner 3

Navn	Uppsala universitet, Centrum för genusvetenskap
Formell avtale?	Ja
Postadresse	Box 256 75105 Uppsala
Postnr / Poststed	0000 Uppsala
Kontaktperson	Motsi Eklöf, + 46 18 4715763
Tlf. til kontaktperson	12345678
E-post til kontaktperson	motzi.eklof@gender.uu.se
Rolle	Administrerer historikernetverk som arbeider med sanatorier og andre behandlingstinstitusjoner. Vil bidra til å kvalitetssikre prosjektet og å forankre det i større medisinhistorisk miljø. Vil vurdere og komme med innspill til arbeidet underveis i prosessen.

Samarbeidspartner 4

Navn	Dag Skogheim
Formell avtale?	Nei
Postadresse	Fagerstrandveien 4
Postnr / Poststed	7600 Levanger
Kontaktperson	Dag Skogheim
Tlf. til kontaktperson	74088904
E-post til kontaktperson	dagskogheim@combitel.com
Rolle	Har arbeidet med tuberkulosens historie i Norge i mange år, og foretatt mange hundre intervjuer. Vil komme med faglige innspill underveis i prosessene.

Samarbeidspartner 5

Navn	Jenny Sandvig
Formell avtale?	Ja
Postadresse	Bentsebrugata 25 c
Postnr / Poststed	0469 Oslo
Kontaktperson	Jenny Sandvig
Tlf. til kontaktperson	99373602
E-post til kontaktperson	jennysandvig@hotmail.com
Rolle	Gjorde i forbindelse med Vonde minner/Sanatoriebarn et selvstendig arbeid på temaet. Publiserte 10 artikler i Aftenposten om emnet. Vil bidra som faglig sparringspartner, og til å forankre prosjektet også utenfor museale og historiske miljøer.

Prosjektbudsjett

Prosjekt

Ettårig eller flerårig prosjekt? Ettårig

BUDSJETT FOR FØRSTE ÅR

Utgifter

Hva	Beskrivelse	Sum
Personalkostnader (lønn/overhead)	Research, intervjuer, utstillingsproduksjon etc	kr 660 000,00
Varer/utstyr	AV-utstyr (til filmopptak)	kr 20 000,00
Tjenester kjøpt av andre	Filminnspilling/-redigering	kr 120 000,00
	Oppsett/programmering netturstilling	kr 80 000,00
Andre utgifter (spesifiser)	Reiser til møtevirksomhet, intervjuer etc	kr 80 000,00
Totale utgifter		kr 960 000,00

Inntekter

Beskrivelse	Tilskudd bekreftet?	Sum
<u>Søknadssum ABM-utvikling</u>		<u>kr 500 000,00</u>
Egenfinansiering - lønnsutgifter	Ja	kr 460 000,00
Totale inntekter		kr 960 000,00

Vedlegg

Ingen vedlegg lastet opp